

СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА ГРОШЕЙ У КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Колись перед людиною постала проблема: як оцінити працю та вартість вкладу людини в загальний добробут світу? Саме тоді людина винайшла гроші.

Гроші – це своєрідне явище, яке постійно привертало, привертає і привертатиме увагу філософів і економістів. Вони завжди відігравали велику роль у суспільному житті. Для одних гроші – це радість і щастя, а для інших – це всього на всього засіб існування. Задля збагачення грошима люди працюють, через них навіть страждають, також вигадують усілякі способи їх одержання та витрачання. Люди майже на все здатні задля грошей, і гроші майже все роблять для людей.

Актуальною проблемою даного дослідження є роль грошей в соціальному житті, оскільки без повного розуміння природи грошей не можна побудувати ні грошову систему, ні ефективно її регулювати.

Мета: дослідити природу грошей і показати своє бачення даної проблеми, оскільки вважаємо її актуальною й у сучасних умовах економіки, яка зазнає постійних змін і перетворень.

Для реалізації сформульованої мети передбачено виконання таких **завдань**:

- потрактовування суті грошей;
- розгляд основних концепцій походження грошей;
- переосмислення сутності і природи грошей у сучасних теоретичних аспектах.

Об'єктом дослідження є гроші, їх походження, сутність погляди різних науковців та економістів.

Предметом дослідження даної роботи є соціальна природа грошей, їх еволюція, енергія, адже у статтях кращих економістів та філософів, що досліджували природу грошей, можна знайти докази на користь того, що гроші – це джерело формування та розвитку життєдіяльності людини, яке може себе виявляти у найрізноманітніших формах.

Дослідження теми соціальна природа грошей у контексті фінансової діяльності держави проводили: А. Сміт, Дж. Мілль, Д. Рікардо, К.Маркс, М.Вебер, Г.Зіммель, К.Поланьї, Е.Гідденс тощо.

У чому ж справжній сенс слова «гроші»? Це слово надто давнє для будь-якої існуючої прямої інформації, воно набагато старше, ніж нинішнє розуміння. Походження слова «гроші» складне будь-якою мовою.

«Англійське «money» перекликається з латинським словом «moneta» - так звали Римську богиню Юнону (лат. Juno Moneta), що попередила римлян про наближення землетрусу (лат. «moneo» - передвіщає). Біля храму Юнони на Капітолії в Римі знаходилися майстерні, де карбували металеві гроші. Саме тому їх називають монетами, а в англійській мові від цього титулу могла з'явитися загальна назва грошей ->«money».»[2, 78]

Початкове значення слова вступає в силу, коли ми підкидаємо монету в пошуках поради у вирішенні питань. Можливо, «money» походить від франц. «moneie» або «monere» - рада, у значенні «застереження богині».

Проблемам грошей і грошового обігу присвячена величезна кількість наукових робіт. Серед економістів є певні суперечливості з усіх головних питань грошової теорії, для прикладу таких, як причини виникнення грошей, сутності грошей як економічного явища, складу і змісту виконуваних ними функцій.

«На нинішній час серед безлічі концепцій походження грошей найбільш помітними є раціоналістична та еволюційна. У межах цих концепцій застосовують принципово різні підходи до трактування походження грошей»[3,62].

Раціоналістична концепція виходить з того, що гроші виникли як результат певної раціональної угоди між людьми, через необхідність виділення спеціального інструмента для обслуговування сфери товарного обігу і підвищення ефективності її функціонування. Конкретна грошова форма виникає тоді, коли люди усвідомлюють її необхідність і організаційно забезпечують її впровадження у господарський оборот. Прихильником цієї концепції був Арістотель.

Еволюційна концепція підкреслює об'єктивний характер виникнення грошей, які виділяються із загальної товарної маси, оскільки вони найбільш придатні для виконання функціональної ролі грошового товару. Виділяється загальна маса окремих товарів, які і стають грошима в межах певної суспільної форми товарного виробництва й обігу. Прихильник еволюційної концепції - А.Сміт.

Один із засновників сучасної економічної теорії, економіст, філософ-етик А. Сміт написав першу повноцінну книгу, де викладені загальні основи теорії виробництва й розподілу. У своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів», опублікованій у 1776 році, він говорить про бажання обмінюватися речами як частину людської природи, і що гроші з'явилися, щоб зробити обмін ефективнішим, ніж бартер.[10,24]

Найпростішою формою обміну з економічної точки зору є бартер. Бартер – безпосередній обмін одного товару на інший, чи однієї послуги на іншу.

На цьому процес грошового розвитку не закінчився. Потрібен був такий товар-еквівалент, який б забезпечував функціонування національних і міжнародних обмінів. Роль такого еквівалента, який став грошима, закріпилась за золотом і сріблом. Така система, в якій роль загального еквівалента відіграє золото і срібло називається біметалічною.

З великої кількості вчених, що займалися дослідженням природи грошей та їх походженням, найбільш науково повно це вдалося німецькому економісту Карлу Марксу. Здійснюючи критичний огляд поширених у ті часи економічних теорій (попередньо саме таку задумку мала робота, яка вилілась у «Капітал», 1867), він починає з визначення ролі грошей та товару у становленні капіталізму. «Аналізуючи просте товарне виробництво, Маркс доводить, що існування в докапіталістичну добу товарного виробництва й торгівлі, яка обслуговувалася за допомогою грошей, історично зумовлює виникнення капіталу»[3,63].

Категорії товару і його вартості було достатньо досліджено представниками класичної школи та їхніми послідовниками, але такого стислого, логічного визначення, яке надав Маркс величині вартості товару, не зробив ніхто. «За Марксом гроші - це також товар, який виступає у специфічній формі, але завдяки їх участі в процесі обміну вартість набирає форму ціни, яка може дорівнювати вартості, а може від неї відрізнятись»[3,64].

«На даному етапі грошовий ринок і його основний елемент - гроші є важливою складовою економіки будь-якої країни»[6,35]. Саме без глибоких теоретичних знань неможлива побудова досконалої економічної моделі економіки, від якої залежать майже всі інші сторони існування суспільства. Вивчаючи гроші як економічну категорію, важливо визначити сутність грошей.

Сутність завжди виступає як внутрішній зміст явищ, прихований від безпосереднього сприйняття. Теоретично визначити головне, основне, визначальне в грошах та прихований в них зміст, їхню природу й дасть змогу осягнути сутність і роль грошей.

Гроші як суспільні відносини. Економісти, які за радянських часів активно вивчали спадщину К. Маркса, найчастіше визначають гроші через суспільні відносини. На думку Л. Харріса, сама фундаментальна особливість грошей полягає в тому, що вони є суспільним феноменом.

Можна погодитися, що гроші є необхідним активним елементом та складовою частиною економічної діяльності суспільства, відносин між різними учасниками і ланками відтворювального процесу. У такому разі сутність грошей характеризується їхньою участю в здійсненні різних видів суспільних відносин, але ця сутність не може бути незмінною, вона повинна відображати розвиток економічних відносин у суспільстві та зміни самих грошей.

«Отже, гроші є інструментом економічних відносин у суспільстві й засобом розподілу матеріальних ресурсів»[8,184]. Скасувати чи змінити гроші угодою між людьми чи то рішенням держави неможливо, поки їх використовують суспільні відносини. А введення грошей, де не існує таких відносин, неможливе.

Гроші як товар. Цей погляд щодо сутності грошей зводиться до місця грошей у товарному обміні. За такого трактування, всупереч демонетизації золота, «гроші - специфічний товар, що має властивість обмінюватися на будь-який інший товар, виступаючи загальним еквівалентом»[7,42].

Будь-який товар, як правило, задовольняє якусь одну людську потребу. Гроші ж являють собою специфічний товар, слугуючи безпосереднім і загальним втіленням вартості, й тому вони мають здатність прямо обмінюватися на всі інші товари. Звичайний товар є лише продуктом конкретної праці (шевця, пекаря, вченого). «Гроші - єдиний товар, який виступає як безпосереднє втілення абстрактної праці незалежно від професійної приналежності»[7,45].

Гроші як капітал. Визначення сучасних грошей і грошей взагалі через категорію капітальної вартості досить вдале. За своєю природою гроші не є капіталом. Вони можуть проявляти себе як капітал, коли використовуються не як простий посередник обміну, а як гроші задля одержання прибутку.

Нижче наведені основні правила, які слід зрозуміти, щоб розумно використовувати гроші в родинних стосунках.

Першопричиною грошових конфліктів часто виявляються зовсім не гроші. Якщо в родині виникає конфлікт через гроші, варто спробувати подивитися на справу пильніше. Чи не є це намаганням керувати діями дружини, або чоловіка, або своїх дітей? Іноді люди сваряться через гроші, щоб уникнути сварок через якісь більш важливі проблеми. Вирішити фінансовий конфлікт можна тільки після розуміння його справжньої суті.

Справжньою причиною родинних конфліктів можуть виявитися гроші. Трапляється, що невдалий шлюб або проблеми з дітьми, на перший погляд, пов'язані з проблемами кохання, залежності або взаємного спілкування, хоча справжня причина конфлікту полягає в грошовому питанні.

Гроші можуть стати і засобом стримування, і засобом винагороди. Можливість отримати матеріальну вигоду або загроза грошових втрат є сильними стимулами, здатними змусити людину змінитися.

Не існує ідеального способу використання грошей. Для різних людей гроші уособлюють різні речі, і їх значення змінюється з часом. Повністю уникнути непорозуміння і конфліктів в сім'ї через гроші неможливо.

Гроші можуть створити зайві проблеми. Коли люди плутають гроші з любов'ю, це може дорого їм обійтися. Не варто вимагати грошей, коли потрібна любов, і розплачуватися грошима, коли потрібно виявляти любов.

Бути дорослим - значить віддавати. Всі рано чи пізно перетворюються з тих, хто отримує, на того, хто віддає. Варто покластися на власні можливості та дати прояв власній щедрості.

Завжди викликають любов ті, хто любить інших більше, ніж гроші. «Щоб приймати розумні рішення, що стосуються ролі грошей у взаєминах з оточуючими, треба бути спроможним ставити під сумнів свої таємні переконання й розрахунки»[11,46].

Спроби змінити погляди чоловіка або дружини щодо грошей зазвичай виявляються марними. Скупар завжди залишиться скупарем, марнотрат - марнотратом, і часто трапляється так, що вони виявляються подружжям.

Недовіра відлякує. Той, хто, вступаючи в шлюб вдруге, зберігає підозрілість і недовіру, породжені першим шлюбом, створює в новій родині атмосферу відчуженості.

Дотримуючись цих правил, можна отримати можливість використовувати гроші так, щоб зробити відносини з близькими людьми джерелом задоволення і радості.

Отже, історія нам доводить, що гроші – це не просто засіб для придбання різних речей, а також це інструмент правосуддя, за допомогою якого ми відшкодуємо збитки, завдані іншим, та навіть фундамент подружнього чи сімейного життя. Можна сказати, що гроші – єдине, що пронизує всі сторони людського життя і є основним елементом сучасної культури.

Література

1. Говорушко Т. Сучасні теоретичні аспекти переосмислення походження та сутності грошей / Т. А. Говорушко, І. П. Ситник // *Економіка АПК*. – 2012. – № 10. – С. 77-80.
2. Гончарук Т. Філософія грошей: гуманітарний вимір в економіці: [Про науково-практичний семінар 23 листопада в ТНЕУ] [Текст] / Т. Гончарук // *Університетська думка*. – 2007. – грудень (№12-13). – С. 10.
3. Ільїн В. Еволюція грошей: від засобу обміну - до загальної міри цінностей / Володимир Ільїн // *Вісник Національного банку України*. – 2011. – №4. – С. 60-64.
4. Ксенжжек О. Гроші – це енергія, неортодоксальна концепція природи грошей / Октавіан Ксенжжек // *Світогляд*. – 2009. – №6. – С. 44-54.
5. Литвицький В. У чому сила грошей? / В. Литвицький // *День*. – 2008. – 28 травня (№92). – С. 5.
6. Меденіс К. Правила використання грошей в нашому житті / К. Меденіс // *Фінансовий ринок України*. – 2011. – № 3. – С. 34-36.
7. Рябініна Л. Сутнісні особливості сучасних грошей та їх функцій / Л. Рябініна // *Економіка України*. – 2011. – №6. – С. 40-49.
8. Серіков А. Сутність грошей : нетрадиційний погляд / А. В. Серіков, Г. В. Криворучко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2008. – №9. – С. 184-189.
9. Самуельсон П. Економіка: Підручник.- Л.: Світ, 1993.- 495 с.
10. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. –М.: ЕКСМО, 2007. – 960 с.
11. Скринник З. У грошей своя філософія / З. Скринник // *Вісник Національного банку України*. – 2005. – №10. – С.44-47.
12. Гончарук Тетяна, Джугла Надія, Мокряк Леонід, Шумка Михайлина. Філософія: Навчальний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – Кн. 1. – 360 с.